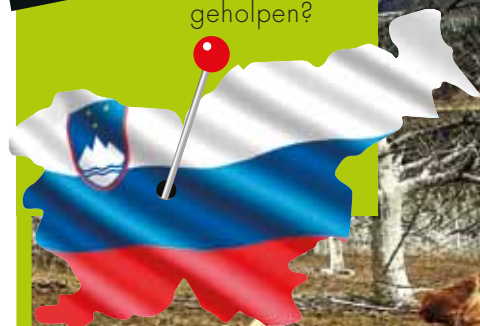

PROJECT NEWBIE

DEEL 4

Waarmee zijn starters en opvolgers geholpen?

OPVOLGERS DIE EIGENLIJK STARTER ZIJN

SLOVENIË

Met welke uitdagingen krijgen opvolgers en starters te maken? Gebrek aan land en kapitaal of ontbreekt het ze aan kennis of het juiste netwerk? Dat wil een groep Europese onderzoekers en adviseurs in het project Newbie zien te achterhalen. Deze keer zijn we in Slovenië, we ontmoeten een drietal starters in de omgeving van de hoofdstad Ljubljana.

TEKST MARCEL VIJN | FOTO'S DANIËL DE JONG

Het is net of ik reis door de miniatuurspoorbaan die ik als kind had. Een lieflijk landschap met heuvels en lage bergen afgewisseld met groene weilanden en af en toe wat akkerland. En veel bos. Zestig procent van Slovenië is bos. Eigenlijk had alles nu wit moeten zijn, bedolven onder een halve meter sneeuw. Maar ook hier is het klimaat aan het veranderen en is de temperatuur ongewoon hoog voor de tijd van het jaar. In Slovenië wonen 2 miljoen mensen waarvan 280.000 in de Ljubljana. Het weinige akkerland dat er is, staat onder druk van woningbouw en industrie.

Het eerste bedrijf dat we bezoeken is van Damjana Ostanec Heric. Nadat ze haar landbouwstudie had afgerond, heeft ze het bedrijf in 2014 van haar ouders

overgenomen. Maar eigenlijk is ze ook een starter omdat haar ouders niet van het bedrijf konden leven en Damjana het bedrijf heeft om- en uitgebouwd tot een bedrijf waar zij en haar gezin een inkomen uithalen. Maar dat vraagt grote investeringen. Vorig jaar alleen al 123.000 euro en dat is een groot bedrag in Slovenië. Oorspronkelijk was dit een veebedrijf maar toen Damjana het bedrijf overnam is ze overgegaan op groenteteelt. Het bedrijf omvat 6 ha en op een deel daarvan staan 10 polytunnels. Ze verbouwt meer dan 20 soorten groenten waarvan de belangrijkste paprika's en pepers zijn, die op het bedrijf worden ingemaakt. Damjana doet de verwerking en haar man, die niet uit de landbouw komt, doet nu de teelt. In de toekomst willen ze af van het leveren van verse groenten en alles zelf verwerken. De producten worden verkocht

Damjana Ostanec Heric

Familie Uhan

Wijngaard van Janez Colnar

aan de groothandel, direct aan een dertigtal winkels, op de markt en in de winkel op het erf. Ze verkoopt ook groenten aan scholen en kinderdagverblijven omdat daar iedere dag een warme lunch geserveerd wordt. Elke school in Slovenië heeft een eigen keuken met personeel. Het is veel werk en ook de ouders van Damjana helpen mee in het bedrijf. En dan loop je ook nog de kans dat een deel van de producten op het land wordt opgegeten door de dieren uit het omliggende bos, zoals herten, wilde zwijnen en zelfs beren! Damjana en haar gezin wonen nu nog niet bij het bedrijf maar volgend jaar gaan ze een huis bouwen.

Op naar het bedrijf van de familie Uhan, waar Aljaž samen met zijn ouders appels, peren, kersen, pruimen, perziken en hazel- en walnoten teelt. Oorspronkelijk was dit een gemengd bedrijf maar in 2000, na de communistische tijd waarin alles aan de plaatselijke coöperatie moest worden geleverd, is het een fruitbedrijf geworden. Ze zijn begonnen met de teelt van appels maar produceren nu dus allerlei soorten fruit op 10 ha grond. Ze verkopen het grootste deel van hun fruit vers, o.a. in de boerderijwinkel, maar verwerken het ook tot sap, azijn, jam en gedroogd fruit. Daarnaast hebben ze 35 bijenvolken die leven in een schuur waarbij elk volk zijn eigen schilderij boven de uitvliegopening heeft. Ook hebben ze nog 200 legkippen, die vrij kunnen rondscharrelen in de boomgaard. Klimaatverandering is voor dit familiebedrijf al dagelijkse realiteit. Tot 5 jaar geleden waren de winters lang en koud waarna het voorjaar werd en de bomen gingen bloeien. Van bevroren bloemknoppen hadden ze in deze regio geen last. Maar nu de winters zachter zijn, zoals nu ook tijdens ons bezoek, lopen de bomen eerder uit met kans op nachtvorstschade. Ze proberen de schade wel te voorkomen met vuurpotten maar goed werken doet dat niet. Wat er moet komen is een beregeningsinstallatie maar dat gaat veel geld kosten. Het inkomen van deze sympathieke familie staat dus onder druk door een veranderend klimaat. Voordat we naar het derde en laatste bedrijf gaan, bezoeken we ook nog de grootste middelbare landbouwschool van Slovenië. De directeur leidt ons rond

en vertelt over de visie van de school. Vanwege de beperkte hoeveelheid land dat beschikbaar is voor landbouw en dat ook nog erg versnipperd en vaak moeilijk bewerkbaar is, zal Slovenië nooit kunnen concurreren met andere Europese landen. De toekomst voor de studenten ligt in regionale productie en (verwerkte) producten met een hoge toegevoegde waarde. Op de school kunnen de studenten dan ook leren hoe ze producten moeten verwerken tot aan destilleren aan toe.

Het derde bedrijf is een wijngaard waar we natuurlijk ook wijn gaan proeven. We worden ontvangen door Janez Colnar, de achtste Janez in de familiestamboom. Het is de gewoonte dat elke generatie de eerstgeboren zoon Janez noemt. Ook dit was voorheen een parttime bedrijf dat Janez heeft gemoderniseerd. Hij kan er nu van leven. Hij begon met het maken van cviček, een jonge wijn met weinig alcohol (9,5%), die typisch is voor deze regio. Voordat hij deze wijn ging maken is hij eerst anderhalf jaar in de leer gegaan bij een wijnmaker in Luxemburg. Nu maakt hij ook andere rode wijnen en een heerlijk frisse rosé. Vroeger waren er ook nog 40 vleeskoeien en nu nog 20 vleesvarkens maar die gaan weg want de ambitieuze Janez gaat de varkensstal verbouwen tot wijnkelder.

Janez heeft het bedrijf in 2015 overgenomen en dankzij Europese fondsen kon hij een half miljoen euro investeren. Veel boeren maken gebruik van deze fondsen omdat Slovenië onder een Europese regeling valt voor gebieden waar het moeilijk boeren is. Naast het bouwen van een nieuwe wijnkelder wil Janez ook meer aan toerisme gaan doen door de bouw van een B&B met acht kamers en met het geven van rondleidingen. Ook wil hij doorgroeien naar 100.000 wijnstokken. Echter, het gaat hem niet om de kwantiteit maar om de kwaliteit. Hij gaat voor weinig druiven per plant waardoor je geconcentreerder sap krijgt en een smaakvoller wijn. Ook werkt hij met natuurlijke preparaten zoals een preparaat van brandnetels. Nu verkoopt hij het grootste deel van zijn wijn in Slovenië maar zijn wijn wordt ook verkocht in België en Engeland. Op de terugweg naar Ljubljana is het stil in de bus. De wijn heeft zeker zijn uitwerking niet gemist, maar we zijn vooral onder de indruk van drie nieuwkomers in de landbouw die dan wel niet vanaf nul zijn begonnen, maar die van parttime bedrijven met veel moed en volharding een volwaardig familiebedrijf hebben gemaakt. ■

Marcel Vijn is onderzoeker bij Wageningen Research.

'Het inkomen van de sympathieke familie Uhan staat onder druk door een veranderend klimaat.'

Het Newbie project wordt gefinancierd door EU onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon 2020 (nr. 772835). Word lid van het Newbie netwerk en doe je voordeel met informatie over nieuwe intreders in Europa: www.newbie-academy.eu/membership-nl/.